

TỔNG QUAN VỀ ESG

1. KHÁI NIỆM ESG VÀ NGUỒN GỐC HÌNH THÀNH

1.1. Khái niệm ESG

ESG là viết tắt của Environmental (Môi trường), Social (Xã hội) và Governance (Quản trị).

ESG là bộ tiêu chí đo lường mức độ bền vững và tác động của một doanh nghiệp đối với xã hội và môi trường. ESG không chỉ đơn thuần là một bộ tiêu chuẩn để đánh giá doanh nghiệp mà còn được xem là một phương pháp tiếp cận nhằm thúc đẩy tăng trưởng dài hạn, giúp doanh nghiệp nâng cao uy tín, tối ưu hóa hoạt động và thu hút nguồn vốn từ các nhà đầu tư quan tâm đến tính bền vững.

- **E - Environmental (Môi trường):** Đánh giá cách doanh nghiệp giảm tác động tiêu cực lên môi trường, bao gồm việc sử dụng tài nguyên, phát thải khí nhà kính, quản lý chất thải và sự tuân thủ các quy định về môi trường.
- **S - Social (Xã hội):** Xem xét cách doanh nghiệp quản lý quan hệ với nhân viên, nhà cung cấp, khách hàng và cộng đồng. Bao gồm các yếu tố như bình đẳng lao động, điều kiện làm việc, quyền con người, sự đa dạng và trách nhiệm xã hội của doanh nghiệp.
- **G - Governance (Quản trị):** Đề cập đến cơ cấu quản lý công ty, đạo đức kinh doanh, quyền lợi của cổ đông, minh bạch tài chính và cơ chế kiểm soát nội bộ nhằm đảm bảo doanh nghiệp vận hành minh bạch và có trách nhiệm.

1.2. Nguồn gốc ESG

ESG xuất hiện từ những năm 2000 khi các nhà đầu tư bắt đầu tìm kiếm các công cụ đánh giá mức độ bền vững của doanh nghiệp bên cạnh các chỉ số tài chính truyền thống.

- **2004:** ESG lần đầu tiên được đề cập trong báo cáo "Who Cares Wins" do Liên Hợp Quốc phối hợp với các tổ chức tài chính hàng đầu thực hiện. Báo cáo này nhấn mạnh rằng các yếu tố ESG có thể giúp nâng cao hiệu suất tài chính của doanh nghiệp trong dài hạn.
- **2006:** Sáng kiến Đầu tư có Trách nhiệm của Liên Hợp Quốc (PRI - Principles for Responsible Investment) được ra mắt, kêu gọi các nhà đầu tư tích hợp các yếu tố ESG vào quá trình ra quyết định đầu tư.
- **2015:** Liên Hợp Quốc công bố 17 Mục tiêu Phát triển Bền vững (SDGs), trong đó nhiều mục tiêu có liên quan chặt chẽ đến các nguyên tắc ESG.
- **2020 - nay:** ESG ngày càng trở thành tiêu chuẩn quan trọng trong đánh giá doanh nghiệp, đặc biệt khi các chính phủ và tổ chức tài chính lớn trên thế giới thúc đẩy các quy định bắt buộc về ESG.

1.3. ESG xuất hiện tại Việt Nam từ khi nào?

Tại Việt Nam, khái niệm ESG bắt đầu được nhắc đến từ khoảng năm 2015, khi thị trường chứng khoán và các cơ quan quản lý tài chính bắt đầu quan tâm đến các tiêu chí bền vững trong hoạt động doanh nghiệp. Một trong những dấu mốc quan trọng là khi Ủy ban Chứng khoán Nhà nước (SSC) cùng với Tổ chức Tài chính Quốc tế (IFC) và Sở Giao dịch Chứng khoán TP. Hồ Chí Minh (HOSE) ban hành Bộ chỉ số Phát triển Bền vững (VN Sustainability Index - VNSI) vào năm 2017 nhằm đánh giá các công ty niêm yết dựa trên tiêu chí ESG.

Bối cảnh xuất hiện ESG tại Việt Nam chủ yếu đến từ những yêu cầu hội nhập kinh tế quốc tế và sức ép từ các đối tác nước ngoài. Đặc biệt, Hiệp định Thương mại Tự do Việt Nam - EU (EVFTA) và Hiệp định Đối tác Toàn diện và Tiến bộ xuyên Thái Bình Dương (CPTPP) đã tạo động lực thúc đẩy các doanh nghiệp Việt Nam áp dụng ESG để đáp ứng tiêu chuẩn xuất khẩu và thu hút dòng vốn đầu tư xanh. Ngoài ra, trong giai đoạn 2020-2021, Chính phủ Việt Nam cũng đưa ra các cam kết mạnh mẽ về phát triển bền vững, như mục tiêu đạt phát thải ròng bằng 0 vào năm 2050 tại Hội nghị COP26, tạo nền tảng vững chắc để ESG trở thành một phần quan trọng trong chiến lược phát triển kinh tế và doanh nghiệp tại Việt Nam.

2. TẦM QUAN TRỌNG CỦA ESG

ESG không chỉ là một xu hướng, mà còn là yêu cầu tất yếu để đảm bảo sự phát triển bền vững của doanh nghiệp và toàn xã hội. Việc thực hiện ESG mang lại lợi ích đa chiều, từ cấp độ quốc gia, doanh nghiệp, người lao động đến toàn xã hội. Các doanh nghiệp muốn phát triển lâu dài cần xây dựng chiến lược ESG bài bản để tận dụng tối đa cơ hội và tránh rủi ro trong bối cảnh kinh tế toàn cầu đang ngày càng hướng đến sự bền vững.

2.1. Tầm quan trọng của ESG đối với quốc gia và chính phủ

Thúc đẩy phát triển kinh tế bền vững

ESG là một trong những yếu tố quan trọng giúp các quốc gia phát triển kinh tế bền vững. Theo báo cáo của Liên Hợp Quốc, các nước có chính sách ESG mạnh mẽ thường có tốc độ tăng trưởng kinh tế ổn định hơn, khả năng chống chịu với khủng hoảng tốt hơn. Chẳng hạn, Liên minh Châu Âu (EU) đã đưa ESG vào chiến

lược phát triển, với mục tiêu cắt giảm 55% lượng khí thải CO₂ vào năm 2030 và đạt trung hòa carbon vào năm 2050.

Đáp ứng yêu cầu quốc tế và thu hút đầu tư nước ngoài

Việc thực hiện ESG giúp chính phủ các nước đáp ứng các yêu cầu và tiêu chuẩn quốc tế về phát triển bền vững. Ngân hàng Thế giới (World Bank) và Quỹ Tiền tệ Quốc tế (IMF) đã tích hợp các tiêu chí ESG vào các gói hỗ trợ tài chính cho các quốc gia đang phát triển. Ở Việt Nam, việc triển khai ESG góp phần thu hút đầu tư nước ngoài, đặc biệt là các doanh nghiệp đến từ châu Âu và Bắc Mỹ, nơi ESG đã trở thành tiêu chuẩn bắt buộc trong các hoạt động kinh doanh.

2.2. Tầm quan trọng của ESG đối với doanh nghiệp

Tối ưu hóa chi phí vận hành

Việc áp dụng ESG giúp doanh nghiệp tối ưu hóa chi phí thông qua tiết kiệm năng lượng, giảm lãng phí và cải thiện hiệu quả vận hành. Chẳng hạn, các công ty công nghệ như Google và Microsoft đã đầu tư vào năng lượng tái tạo, giúp giảm chi phí điện năng đáng kể trong dài hạn.

Nâng cao uy tín và giá trị thương hiệu

Các doanh nghiệp áp dụng ESG được đánh giá cao về mặt trách nhiệm xã hội, giúp nâng cao uy tín thương hiệu. Theo một nghiên cứu của PwC năm 2023, 83% người tiêu dùng toàn cầu sẵn sàng chi trả nhiều hơn cho các sản phẩm từ các doanh nghiệp có chính sách ESG minh bạch và bền vững.

Thu hút nhà đầu tư và tăng trưởng tài chính

Nhà đầu tư ngày càng quan tâm đến các công ty có chiến lược ESG rõ ràng. Theo dữ liệu của MSCI, các doanh nghiệp có chỉ số ESG cao thường có hiệu suất cổ phiếu tốt hơn 15-20% so với các doanh nghiệp không có chiến lược ESG. Tại

Việt Nam, nhiều tập đoàn lớn như Vingroup, Vinamilk, và FPT đã công bố các báo cáo ESG và thu hút nhiều nguồn vốn đầu tư quốc tế.

Tuân thủ quy định và giảm thiểu rủi ro pháp lý

Chính phủ nhiều quốc gia, bao gồm Việt Nam, đang tăng cường các quy định liên quan đến ESG. Doanh nghiệp tuân thủ ESG sẽ tránh được các rủi ro pháp lý, tránh bị phạt hoặc chịu trách nhiệm trước các tiêu chuẩn môi trường, lao động và quản trị.

2.3. Tầm quan trọng của ESG đối với người lao động

Cải thiện môi trường làm việc

Doanh nghiệp có chính sách ESG rõ ràng thường tạo ra môi trường làm việc an toàn, bình đẳng và thân thiện hơn. Theo một khảo sát của Deloitte năm 2022, 76% nhân viên ưu tiên làm việc tại các công ty có cam kết ESG mạnh mẽ.

Tăng cường gắn kết và nâng cao năng suất lao động

Nhân viên cảm thấy tự hào khi làm việc tại các doanh nghiệp có trách nhiệm với xã hội. Một nghiên cứu của Harvard Business Review chỉ ra rằng các công ty có chiến lược ESG tốt có tỷ lệ nghỉ việc giảm 25% và năng suất lao động tăng 16% so với các công ty không có chính sách ESG.

2.4. Tầm quan trọng của ESG đối với xã hội

Giảm thiểu tác động môi trường

ESG giúp giảm thiểu các tác động tiêu cực đến môi trường thông qua các chính sách sử dụng năng lượng tái tạo, tiết kiệm tài nguyên, giảm thiểu khí thải và xử lý chất thải bền vững. Theo báo cáo của UNDP, nếu tất cả các doanh nghiệp trên thế giới thực hiện ESG nghiêm túc, lượng khí thải nhà kính có thể giảm tới 50% vào năm 2050.

Thúc đẩy phát triển cộng đồng

Các doanh nghiệp có trách nhiệm ESG thường có nhiều hoạt động hỗ trợ cộng đồng như giáo dục, y tế, đào tạo nghề, tạo việc làm cho lao động địa phương. Tại Việt Nam, nhiều doanh nghiệp lớn như Vinamilk, TH True Milk đã triển khai các chương trình phát triển nông nghiệp bền vững giúp nâng cao thu nhập cho hàng chục ngàn nông dân.

3. XU HƯỚNG ESG TRÊN THẾ GIỚI VÀ TẠI VIỆT NAM

ESG đã trở thành một xu hướng tất yếu trên toàn cầu, được các tổ chức tài chính, doanh nghiệp và chính phủ nhiều quốc gia coi là tiêu chí quan trọng trong chiến lược phát triển bền vững. Ở các khu vực phát triển như châu Âu và Bắc Mỹ, ESG được tích hợp sâu vào hệ thống pháp lý và quy chuẩn doanh nghiệp. Các chính sách về giảm phát thải, năng lượng tái tạo, chuỗi cung ứng bền vững và quản trị minh bạch là những trọng tâm lớn trong chiến lược ESG của các tập đoàn.

3.1. Châu Âu: Liên minh châu Âu (EU) tiên phong trong việc thiết lập các tiêu chuẩn ESG, với các quy định như Chỉ thị Báo cáo Bền vững Doanh nghiệp (CSRD) và Quy định về Công bố Thông tin Liên quan đến Tài chính Bền vững (SFDR). Nhiều doanh nghiệp tại châu Âu phải công bố báo cáo ESG theo khuôn khổ chặt chẽ, giúp tăng tính minh bạch và trách nhiệm với nhà đầu tư.

3.2. Bắc Mỹ: Hoa Kỳ và Canada đều có các sáng kiến ESG mạnh mẽ, đặc biệt là trong lĩnh vực đầu tư tài chính. Ủy ban Chứng khoán Mỹ (SEC) đã đề xuất các quy định mới yêu cầu công ty niêm yết phải công khai dữ liệu ESG, nhất là về khí thải carbon.

3.3. Châu Á: Dù ESG tại châu Á còn ở giai đoạn phát triển, nhiều quốc gia đã có những bước tiến lớn. Nhật Bản có Bộ Quy tắc Quản trị Doanh nghiệp với yêu cầu công ty niêm yết tuân thủ các tiêu chí ESG. Trung Quốc đã ban hành chính sách xanh hóa hệ thống tài chính, thúc đẩy doanh nghiệp giảm phát thải và sử dụng năng lượng sạch. Singapore và Hồng Kông cũng có quy định ESG chặt chẽ để thu hút dòng vốn đầu tư xanh.

3.4. Hiện trạng áp dụng ESG tại Việt Nam

Tại Việt Nam, ESG đã nhận được sự quan tâm lớn từ chính phủ, doanh nghiệp và tổ chức tài chính. Chính phủ đã ban hành các quy định liên quan đến phát triển bền vững, như Chiến lược Tăng trưởng Xanh và Đề án Phát triển Kinh tế Tuần Hoàn. Tuy nhiên, việc triển khai ESG tại Việt Nam vẫn đang trong giai đoạn đầu, với những thách thức nhất định.

- **Chính sách và quy định:** Chính phủ Việt Nam đã có nhiều động thái thúc đẩy ESG, như Nghị quyết 55-NQ/TW về định hướng phát triển năng lượng tái tạo, Luật Bảo vệ Môi trường 2020, và các chính sách hỗ trợ doanh nghiệp thực hiện trách nhiệm xã hội. Tuy nhiên, khung pháp lý ESG vẫn chưa đồng bộ và thiếu hướng dẫn cụ thể cho các doanh nghiệp ngoài ngành tài chính.
- **Ứng dụng trong doanh nghiệp:** Hiện tại, ESG chủ yếu được áp dụng ở các tập đoàn lớn và doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài (FDI), do các yêu cầu từ nhà đầu tư quốc tế. Nhiều công ty niêm yết trên sàn chứng khoán đã bắt đầu công bố báo cáo ESG theo tiêu chuẩn quốc tế như GRI, SASB, nhưng phần lớn doanh nghiệp vừa và nhỏ (SMEs) vẫn chưa có lộ trình rõ ràng để triển khai ESG.
- **Phổ biến kiến thức về ESG:** Một trong những thách thức lớn nhất tại Việt Nam là sự thiếu hụt nhận thức về ESG. Nhiều doanh nghiệp chưa hiểu rõ lợi ích của

ESG hoặc chưa có đủ nguồn lực để thực hiện. Các tổ chức tài chính, hiệp hội doanh nghiệp và viện nghiên cứu đã bắt đầu tổ chức các hội thảo, khóa đào tạo về ESG để nâng cao hiểu biết cho doanh nghiệp. Tuy nhiên, mức độ phổ biến kiến thức về ESG vẫn còn hạn chế, đặc biệt là trong khối doanh nghiệp nhỏ và startup.

Tại Việt Nam, Chính phủ đã có những động thái tích cực trong việc khuyến khích ESG. Một số cột mốc, dấu ấn quan trọng và các đơn vị tiên phong triển khai ESG tại Việt Nam:

- **Năm 2021:** Việt Nam cam kết đạt mức phát thải ròng bằng 0 vào năm 2050 tại Hội nghị COP26.
- **Năm 2022:** Bộ Tài chính ban hành hướng dẫn về Báo cáo Phát triển Bền vững đối với các công ty niêm yết.
- **Năm 2023:** Ngân hàng Nhà nước yêu cầu các tổ chức tín dụng đánh giá rủi ro ESG khi cấp vốn cho doanh nghiệp.
- **Tỷ lệ doanh nghiệp cam kết ESG:** Theo báo cáo của PwC năm 2024, 93% doanh nghiệp niêm yết tại Việt Nam đã cam kết thực hiện ESG, cao hơn mức trung bình quốc gia là 80%. Hơn một nửa (58%) doanh nghiệp niêm yết đang trong giai đoạn lập kế hoạch triển khai ESG trong 2-4 năm tới.
- **Doanh nghiệp tiên phong trong thực hành ESG:** Năm 2024, chương trình "Sáng kiến ESG Việt Nam" đã vinh danh 10 doanh nghiệp xuất sắc, trong đó top 3 doanh nghiệp chiến thắng chung cuộc là: Công ty Cổ phần Ecoka, Công ty Cổ phần Đầu tư Công nghiệp Sài Gòn Secoin, Công ty Cổ phần Shinec.

- **Thực trạng báo cáo ESG:** Mặc dù có hơn 1.700 doanh nghiệp niêm yết trên các sàn HoSE, HNX và UPCoM, chỉ khoảng 7 doanh nghiệp trong top vốn hóa lớn thực hiện báo cáo đầy đủ về cả ba khía cạnh ESG.
- **Nhận thức về ESG trong cộng đồng doanh nghiệp:** Khảo sát năm 2024 cho thấy 39% doanh nghiệp Việt Nam chưa từng nghe về ESG và 62% chưa nắm rõ các quy định và chính sách liên quan đến ESG và kinh doanh bền vững.
- **Các doanh nghiệp áp dụng ESG:** Một số doanh nghiệp lớn tại Việt Nam đã tích cực triển khai ESG, bao gồm:
 - **Vinamilk:** Đầu tư vào năng lượng tái tạo và công nghệ xử lý chất thải hiện đại.
 - **Vingroup:** Công bố báo cáo phát triển bền vững và đầu tư vào năng lượng tái tạo, sản xuất ô tô điện VinFast.
 - **Unilever Việt Nam:** Thực hiện các chương trình phát triển bền vững và cải thiện điều kiện sống cho cộng đồng.